

FAQs dot. pobytu i pracy obywateli Ukrainy przybywających do Polski w związku z wojną

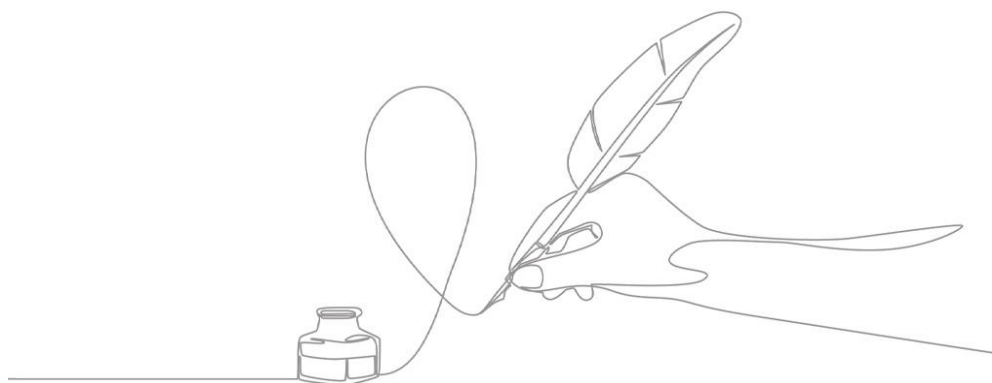
Szanowni Państwo,

w oparciu o setki telefonów i maili odebranych w ramach naszej bezpłatnej pomocy prawnej dla osób zmuszonych do emigracji z Ukrainy przez trwającą tam wojnę, Kinga Polewka-Włoch i Aleksander Dżuryło przygotowali dla Państwa zbiór odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania. Opublikowaliśmy je w newsletterze **tutaj**.

Kancelaria **PCS | Littler oferuje bezpłatną pomoc prawną na rzecz potrzebujących osób z Ukrainy**, które przebywają na terytorium Polski. Więcej: **tutaj**.

Razem z kilkudziesięcioosobowym Zespołem *Global Mobility & Immigration* PCS | Littler pozostajemy w gotowości, aby wesprzeć Państwa w szerszym zakresie i odpowiedzieć na wszelkie dalsze pytania, w tym również w języku ukraińskim i angielskim.

Sławek Paruch w imieniu Zespołu
PCS | Littler

Q1: Kto może wyjechać z Ukrainy?

Ukraińskie władze zabroniły wyjazdu z kraju mężczyzn obywateli Ukrainy od 18 do 60 roku życia. Do nielicznych wyjątków należą w szczególności mężczyźni, którzy samotnie wychowują dziecko, na których utrzymaniu przebywa co najmniej troje dzieci lub jedno dziecko z niepełnosprawnością. Z Ukrainy wyjadą mężczyźni będący rodzicami adopcyjnymi, opiekunami oraz mężczyźni, którzy mogą udokumentować swój wyjazd za granicę na stałe. Granicę przekroczą również panowie sprawujący stałą opiekę nad osobą, która tej opieki potrzebuje, w przypadku braku innych osób będących w stanie ją sprawować.

Q2: Co jest potrzebne do opuszczenia Ukrainy przez dzieci poniżej 16 roku życia?

Podczas przekraczania granicy dziecku musi towarzyszyć jedno z rodziców, dziadków, pełnoletni brat, siostra, macocha lub ojczym, które przedstawią dokumenty potwierdzające więzi rodzinne osoby towarzyszącej z dzieckiem (akt urodzenia, akt małżeństwa etc.). Ponadto dziecko może wyjechać z Ukrainy pod opieką innej upoważnionej osoby. W tym przypadku wymagana jest jednak zgoda co najmniej jednego z rodziców w formie pisemnej poświadczonej przez ukraińskiego notariusza lub odpowiedni organ samorządu terytorialnego.

Q3: Jakie zasady wjazdu z Ukrainy do Polski obecnie obowiązują?

Brak ograniczeń. Obowiązek posiadania negatywnego wyniku testu na Covid, potwierdzenia zaszczepienia i obowiązek kwarantanny zostały zniesione.

Q4: Jakie dokumenty są potrzebne do wjazdu? Co jest podstawą pobytu w Polsce po przekroczeniu granicy dla osób, które nie posiadają wiz ani kart pobytu?

Obywatele Ukrainy posiadający paszport biometryczny mogą wjechać do Polski na okres do 90 dni. Pozostałe osoby mogą wjeżdżać na podstawie zgody Straży Granicznej na okres do 15 dni. Straż Graniczna wymaga okazania dowolnego dokumentu tożsamości przy wjeździe.

Q5: Jakie obowiązują zasady wwozu zwierząt z Ukrainy do Polski?

Wwiezienie psów, kotów i fretek jest możliwe mimo niespełnienia standardowych kryteriów. Zwierzęta będą mogły zostać zbadane pod kątem wścieklizny i zaszczepione w Polsce na koszt budżetu państwa. Inne zwierzęta są wpuszczane bez dodatkowych formalności.

Q6: Kogo obejmują przepisy ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (dalej „specustawa”)?

W celu skorzystania z pełnego zakresu przewidzianych w specustawie uprawnień, należy co do zasady spełniać następujące warunki:

- 1) obywatel Ukrainy (lub jego małżonek, ew. członek najbliższej rodziny obywatela Ukrainy posiadającego Kartę Polaka),
- 2) legalnie wjechał na terytorium Polski w okresie od dnia 24 lutego 2022 r.,
- 3) przybył do Polski, w tym za pośrednictwem państw trzecich, z Ukrainy,
- 4) nie posiada ważnych zezwoleń na pobyt czasowy, stały, rezydenta długoterminowego UE, statusu uchodźcy, ochrony uzupełniającej lub zgody na pobyt tolerowany w Polsce,
- 5) jego przybycie do Polski ma związek z toczącym się rosyjsko-ukraińskim konfliktem zbrojnym,
- 6) deklaruje zamiar pozostania w Polsce,
- 7) nie złożył wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej bądź deklaracji o zamiarze złożenia takiego wniosku.

W innych przypadkach będzie możliwe skorzystanie z uprawnień określonych w specustawie tylko, jeśli taka możliwość wynika z jej przepisów.

Q7: Co powinienem zrobić po przyjeździe do Polski, jakich formalności dopełnić, żeby mieć pewność, że mój pobyt będzie legalny?

Cudzoziemcy podlegający specustawie, których wjazd do Polski nie został zarejestrowany podczas przekraczania polskiej granicy, powinni w ciągu 60 dni od dnia wjazdu przejść procedurę rejestracji w urzędzie gminy. W zamian będą mogli uzyskać numer PESEL.

Q8: Przy wjeździe do Polski otrzymałem w paszporcie stempel potwierdzający przekroczenie granicy. Czy w tej sytuacji muszę zgłaszać się do urzędu gminy?

Choć formalnie w ww. przypadki nie ma takiego obowiązku, rekomendowane jest dopełnienie rejestracji przez wszystkie osoby, dla których przepisy specustawy przewidziały specjalny, 18-miesięczny legalny pobyt z mocy prawa. Wynika to z faktu, że rejestracja pobytu w urzędzie gminy łączy się z nadaniem numeru PESEL. Powiadomienie o nadaniu numeru PESEL jest wymagane przez większość organów w celu potwierdzenia swoich uprawnień do korzystania z praw przewidzianych w specustawie.

Q9: Czy jako obywatel Ukrainy mogę legalnie przebywać w Polsce, jeśli jestem tu na podstawie specjalnej zgody Straży Granicznej już od ponad 15 dni?

Cudzoziemcy objęci specustawą mogą legalnie przebywać w Polsce do 24 sierpnia 2023 r. bez dodatkowych wiz czy zezwoleń na pobyt.

Q10: Wyjechałem z Ukrainy po 24 lutego 2022 r. i następnie przybyłem do Polski za pośrednictwem Słowacji. Czy skorzystam z ochrony w Polsce i czy mój pobyt zostanie przedłużony?

Po poprawkach specustawa w taki sam sposób traktuje wszystkie osoby uciekające z Ukrainy, niezależnie od tego, czy przybyły do Polski bezpośrednio z Ukrainy, czy przez inny kraj. W razie spełnienia pozostałych przesłanek zarówno jedni, jak i drudzy skorzystają z automatycznego przedłużenia pobytu w Polsce i zyskają inne prawa pochodne wobec prawa pobytu na podstawie specustawy.

Q11: Jestem obywatelem Ukrainy. 22 lutego 2022 r. wyjechałem w podróż służbową do Gruzji. W międzyczasie Rosja zaatakowała Ukrainę i przybyłem z Gruzji do Polski, gdyż nie mogłem wrócić na Ukrainę z powodu wojny, która wybuchła 24 lutego 2022 r. Czy mój pobyt w takim przypadku jest legalny?

Specustawa w założeniu miała objąć osoby, które zasadnicze i stałe miejsce pobytu przed wybuchem wojny miały w Ukrainie, choć nie wynika to wprost z przepisów. Z tego względu można przyjąć interpretację, że osoba, która na krótko przed wybuchem wojny wyjechała w podróż służbową lub na urlop zagraniczny, a następnie nie mogła już wrócić do domu i w związku z tym przyjechała do Polski, jest automatycznie objęta zakresem specustawy. Za taką interpretacją przepisów przemawia także uzasadnienie projektu specustawy.

Q12: Czy nie będąc obywatelem Ukrainy mogę legalnie przebywać w Polsce, jeśli wyjechałem z Ukrainy po 24 lutego 2022 r.?

Zgodnie ze specustawą, jej regulacjami nie są objęci cudzoziemcy nie będący obywatelami Ukrainy, małżonkami obywateli Ukrainy ani członkami najbliższej rodziny obywatela Ukrainy posiadającego Kartę Polaka. Natomiast w niektórych przypadkach pozostali obcokrajowcy mogą korzystać z mechanizmu ochrony czasowej, wynikającego z prawa UE lub zawsze z legalizacji pobytu na zasadach ogólnych.

Q13: Czy będąc obywatelem Ukrainy mogę legalnie przebywać w Polsce, jeśli mój dokument pobytowy po 24 lutego 2022 r. utracił ważność?

Ukraińcy, którzy przebywali już wcześniej w Polsce i są posiadaczami dokumentów pobytowych – wiz krajowych, zezwoleń na pobyt czasowy - korzystają na podstawie specustawy z przedłużenia ważności swoich dokumentów, jeśli ich ważność kończy się od 24 lutego. Osoby te zyskają prawo pobytu w Polsce przedłużone do 31 grudnia 2022 r. Przedłużone dokumenty jednak nie uprawniają do przekroczenia granicy. Obywatel Ukrainy przebywający na podstawie wize Schengen czy ruchu bezwizowego, zyskuje prawo pobytu w Polsce przedłużone o 18 miesięcy.

Q14: Jestem obywatelem Ukrainy i pracuję jako kierowca od 1 czerwca 2021 r. Wykonuję transport międzynarodowy, a moja aktualna wiza wygasa w maju 2022 r. Czy po automatycznym przedłużeniu wizy będę mógł dalej podróżować?

W drodze wyjątku ukraińscy kierowcy międzynarodowi mogą uzyskać naklejki wizowe potwierdzające automatyczne przedłużenie ich wiz krajowych. Umieszczeniem nowych naklejek wizowych dla kierowców zajmuje się wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu konkretnego cudzoziemca, stąd, o taką nową naklejkę wizową należy zwrócić się do urzędu wojewódzkiego. Naklejki umożliwią kierowcom kontynuowanie wyjazdów służbowych, w tym podróży do innych krajów strefy Schengen.

Q15: Mój pobyt w Polsce został przedłużony na podstawie specustawy. Czy mogę wyjeżdżać z Polski i na jak długo?

Cudzoziemcy objęci specustawą mogą wyjeżdżać z Polski i wracać z powrotem. Ważne, żeby każdy pobyt poza terytorium Polski nie trwał dłużej niż 1 miesiąc, gdyż taki wyjazd pozbawi daną osobę statusu wynikającego ze specustawy, a co za tym idzie, także legalnego pobytu i innych korzyści przewidzianych w specustawie. Z literalnego brzmienia przepisów wynika, że utratę prawa pobytu powoduje jedynie dłuższy wyjazd, przekraczający okres 1 miesiąca. Na tej podstawie należy przyjąć, że kilka krótszych wyjazdów, nawet jeżeli łączny ich okres przekracza miesiąc, nie pozbawia obywateli Ukrainy szczególnego statusu. Należy jednak zaznaczyć, że ostateczna możliwość wyjazdu z Polski będzie uzależniona także od przepisów obowiązujących w kraju, do którego dana osoba chce podróżować, bowiem specustawa określa status osób uciekających z Ukrainy tylko na terenie Polski.

Q16: Czy można przedłużyć/wyrobić dokumenty w ukraińskich konsulatach?

Obecnie nie ma możliwości wyrobienia nowych paszportów. Możliwe jest przedłużenie terminu ważności paszportów zagranicznych obywatelom Ukrainy na okres 5 lat przez wpisanie do niego odpowiedniego zapisu. Możliwe jest również wpisanie do paszportów zagranicznych obywatelom Ukrainy danych osobowych dziecka do 16 lat, gdy nie posiada ono własnego paszportu.

Q17: Jak zalegalizować dalszy pobyt w Polsce?

Obywatele Ukrainy (oraz ich uprawnieni członkowie rodziny) korzystający z prawa pobytu na podstawie specustawy, będą mieli możliwość przedłużenia swojego pobytu na dalszy okres poprzez zezwolenie na pobyt czasowy. Zezwolenie na pobyt czasowy będzie udzielane na uproszczonych zasadach, na okres 3 lat. Wnioski w tej sprawie będzie jednak można składać dopiero po 9 miesiącach od przyjazdu do Polski danego cudzoziemca, czyli najwcześniej pod koniec listopada 2022 r.

Q18: Co to jest ochrona międzynarodowa (tzw. status uchodźcy lub ochrona uzupełniająca, nie mylić z ochroną czasową) i czy warto z niej skorzystać?

Jest to rozwiązanie alternatywne względem tych, które wprowadza specustawa. Przy wnioskowaniu o udzielenie ochrony międzynarodowej polskie władze zatrzymają dokument tożsamości cudzoziemca i wydadzą dokument tymczasowy. Cudzoziemiec nie będzie mógł wyjeżdżać z Polski przez cały okres postępowania (ok. 1.5-2 lata). Co więcej, zachodzą wątpliwości, czy do momentu rozpoznania wniosku (względnie upływu 6 miesięcy od jego złożenia) będzie można pracować w Polsce. W naszej ocenie są przypadki, w których będzie to możliwe. Mimo to omawiane rozwiązanie jest rekomendowane tylko, gdy zachodzą przesłanki ubiegania się o ten rodzaj ochrony, a równocześnie sytuacja danego cudzoziemca nie pozwala na skorzystanie z żadnych innych rozwiązań.

Q19: Czy jako obywatel Ukrainy będę mieć możliwość podjęcia pracy po przyjeździe do Polski?

Zgodnie ze specustawą, obywatele Ukrainy przebywający legalnie na terytorium Polski, w tym obywatele Ukrainy, których pobyt uznaje się za legalny na podstawie jej przepisów, **mogą wykonywać pracę bez dodatkowych zezwoleń**. Jedyną formalność w tym zakresie leży po stronie pracodawcy - jest to zawiadomienie urzędu pracy o rozpoczęciu wykonywania pracy w ciągu 14 dni od dnia podjęcia pracy.

Q20: Czy na podstawie przepisów specustawy mogę pracować także na rzecz zagranicznego pracodawcy?

Niestety, na ten moment nie jest to możliwe ze względów formalnych. Wspomniane wyżej powiadomienie o rozpoczęciu pracy cudzoziemca należy złożyć do powiatowego urzędu pracy właściwego ze względu na siedzibę pracodawcy. Żaden powiatowy urząd pracy nie jest właściwy ze względu na siedzibę pracodawcy znajdującą się poza granicami Polski. Ponadto treść formularza obejmuje m.in. numer NIP i REGON pracodawcy. Spółki zagraniczne takich danych nie posiadają. Oznacza to, że pracodawca zagraniczny nie jest w stanie spełnić wymogu dot. powiadomienia urzędu pracy, a w konsekwencji należy uznać, że prawo do zatrudnienia w Polsce obywateli Ukrainy na podstawie specustawy w praktyce nie dotyczy pracodawców zagranicznych

Q21: Czy będąc objętym przepisami specustawy mogę prowadzić działalność gospodarczą w Polsce?

Tak, specustawa przewiduje dla obywateli Ukrainy możliwość podjęcia i wykonywania działalności gospodarczej na zasadach obowiązujących obywateli polskich. W tym celu wystarczy spełnienie warunku legalności pobytu (zgodnie z przepisami specustawy lub ustawy o cudzoziemcach) i posiadanie przez cudzoziemca numeru PESEL. Obywatele Ukrainy mogą podjąć działalność w każdej formie przewidzianej przez polskie prawo, w tym w formie jednoosobowej działalności gospodarczej. W ramach takiej działalności cudzoziemiec może

m.in. świadczyć usługi na rzecz podmiotu zagranicznego w formule B2B (business-to-business).

Q22: Jak zapisać dziecko do szkoły?

W wybranej polskiej szkole należy złożyć wniosek o przyjęcie do szkoły. Decyzję o przyjęciu podejmuje dyrektor placówki. Jeżeli w wybranej szkole nie ma miejsc, należy skontaktować się z urzędem gminy, w której mieszkasz i poprosić o wskazanie szkoły, w której takie miejsca są dostępne.

Q23: Sprowadziłem do Polski swoją małą siostrę, rodzice zostali w Ukrainie. Czy mogę zarejestrować dziecko w urzędzie gminy i uzyskać dla niego pomoc socjalną?

Zgodnie ze specustawą, osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem może w szczególności wnioskować o nadanie dziecku numeru PESEL, tym samym rejestrując małego w urzędzie gminy oraz złożyć wniosek o wypłatę jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł. Aby reprezentować dziecko w szerszym zakresie, np. przy ubieganiu się o świadczenie 500+, osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem powinna zawnieść do sądu rodzinnego o ustanowienie jej jako opiekuna tymczasowego dla małego. Sąd powinien rozstrzygnąć sprawę w terminie 3 dni.

Q24: Czy specustawa przewiduje jeszcze jakieś ułatwienia, np. dostęp do opieki medycznej, pomoc socjalną etc.?

Cudzoziemcy, wobec których specustawa ma zastosowanie, korzystają z ochrony zdrowia na takich samych zasadach jak Polacy. Przewidziane są również ułatwienia w zakresie dostępu do licznych świadczeń socjalnych, w szczególności do jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę, do programu Rodzina 500+ i inne.

Q25: Jak uzyskać numer PESEL?

W celu uzyskania numeru PESEL cudzoziemiec osobiście musi zgłosić się do dowolnego urzędu gminy. Należy ze sobą mieć dokument ze zdjęciem umożliwiający ustalenie tożsamości (np. dokument podróży, Kartę Polaka), zdjęcie o wymiarach 45x35 mm oraz w przypadku dzieci - akt urodzenia. W urzędzie cudzoziemiec powinien złożyć odciski linii papilarnych (dot. osób powyżej 12 roku życia) oraz wypełnić i czytelnie podpisać wniosek zawierający podstawowe dane osobowe.

Q26: Jak skorzystać z pomocy medycznej?

Aby potwierdzić swoje prawo do opieki zdrowotnej cudzoziemcy będą musieli podać numer PESEL, okazać wydruk potwierdzenia utworzenia profilu zaufanego lub e-dokument, który

można aktywować po zarejestrowaniu się w gminie. Żeby więc skorzystać z pomocy medycznej należy uzyskać numer PESEL i aktywować profil zaufany, a następnie można udać się do wybranej placówki publicznej i tam skorzystać z pomocy w niezbędnym zakresie.

Q27: Czy obywatele Ukrainy mogą skorzystać ze zwolnienia z podatku dochodowego od otrzymywanej pomocy, w szczególności darowizn pieniężnych i niepieniężnych?

W pewnym zakresie tak. Z podatku dochodowego (PIT) zwolniona została pomoc humanitarna (m.in. zapewnienie żywności, finansowanie leczenia, udostępnienie lokalu mieszkalnego) otrzymana w okresie od dnia 24 lutego 2022 r. do dnia 31 grudnia 2022 r. przez podatników będących obywatelami Ukrainy, którzy w tym okresie przybyli z terytorium Ukrainy do Polski na skutek toczących się na tym terytorium działań wojennych. Natomiast mimo pierwotnych planów podobnego zwolnienia nie zastosowano, jeśli chodzi o podatek od darowizny.

Q28: Jakie inne legalne formy zatrudnienia w Polsce (poza wynikającą ze specustawy) są dostępne dla obywateli Ukrainy?

Zatrudnianie obywateli Ukrainy, których pobyt w Polsce jest legalny, jest możliwe także między innymi na podstawie:

1. oświadczenia o powierzeniu do wykonywania pracy;
2. zezwolenia na pracę;
3. zezwolenia na pobyt czasowy i pracę;
4. zezwolenia na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji.

Autorzy:

Kinga Polewka-Włoch

radca prawny, prawnik
Kinga.Polewka-Wloch@pcslegal.pl

Aleksander Dżuryło

prawnik
Aleksander.Dzurylo@pcslegal.pl